

Europautvalget

INFORMASJONSPAKKE FRA FAGGRUPPE PÅ EØS/EU

10. JUNI 2020

Det vises til innkalling til møte i Europautvalget, sendt 4. juni. Møtet finner sted 10. juni. Møtet vil finne sted digitalt pga. covid-19. Fra regjeringen stiller utenriksminister Ine Eriksen Søreide og samferdselsminister Knut Arild Hareide. Stortingets faggruppe for EU/EØS-informasjon (utredningsseksjonen, stortingsbiblioteket og internasjonal avdeling) har utarbeidet nedenstående bakgrunnsinformasjon knyttet til sakene på dagsordenen og andre aktuelle EU/EØS-saker.

Samferdselsminister Hareide vil redegjøre for:

- [EUs fjerde jernbanepakke](#)

Utenriksminister Eriksen Søreide vil redegjøre for:

- [Brexit og det fremtidige forholdet til Storbritannia](#)
- [Uformelt møte i EØS-rådet 25. mai](#)
- [Revidert forslag til EUs langtidsbudsjett](#)
- [Forhandlingene om elektronisk handel i Verdens handelsorganisasjon \(WTO\)](#)

Andre aktuelle EU/EØS-spørsmål

- [Andre aktuelle transportsaker](#)
- [Høring om Digital Services Act – regulering av plattformøkonomien](#)

Rettsakter

- [Aktuelle rettsakter for møtet i EØS-komiteen 12. juni](#)

Samferdselsminister Hareide vil redegjøre for:

EUs fjerde jernbanepakke

[Prop. 101 LS \(2019-2020\)](#) som vil gjennomføre EUs fjerde jernbanepakke i norsk rett, ble fremmet i statsråd 7. mai i år og er nå til [behandling i transport- og kommunikasjonskomiteen](#). Samferdselsminister Knut Arild Hareide skulle redegjøre for saken på møtet i Europautvalget 12. mars i år. Dette møtet ble avlyst på grunn av koronasituasjonen og statsråden vil nå redegjøre for saken i møtet 10. juni. Vi viser til [informasjonspakken som ble utarbeidet til møtet 12. mars](#) for informasjon om hovedinnholdet i jernbanepakken.

På grunn av koronasituasjonen har EU bestemt at [gjennomføringsfristen for to av direktivene](#) i jernbanepakken skal utsettes fra 16. juni til 31. oktober i år. Dette gjelder direktivene om sikkerhet og samtrafikkveie. Utsettelsen innebærer ingen materielle endringer i direktivene og ble gjort for å øke fleksibiliteten og forutsigbarheten til jernbanesektoren og myndighetene i den ekstraordinære situasjonen som følge av koronaepidemien, jf. også omtale i [Stortingsbibliotekets EU/EØS-nytt 11. mai i år](#).

Jernbanepakken medfører en løsning der man avviker fra to-pilarstrukturen i EØS-avtalen ved at myndighet foreslås overført til Det europeiske jernbanebyrået (ERA) og ikke til EFTAs overvåkingsorgan. En [to-pilarløsning har vært det vanligste](#) i forbindelse med EØS EFTA-deltakelse i EUs byråer, og ble for eksempel brukt i forbindelse med ACER, men det er også tidligere blitt overført myndighet direkte til EU. Det skjedde blant annet da personvernforordningen ble innlemmet i EØS-avtalen i 2018. Proposisjonen om jernbanepakken drøfter omfanget av myndighetsoverføring og konkluderer med at den er lite inngripende. Det medfører at regjeringen mener Stortinget kan gi samtykke etter Grunnlovens § 26 annet ledd, dvs. med simpelt flertall.

I forbindelse med behandlingen av saken har [komiteen stilt flere spørsmål til statsråd Hareide](#) (lenken virker bare internt på Stortinget) 19. mai i år. Komiteen har spurt om hvorvidt statsråden vil sørge for at Justis- og beredskapsdepartementets Lovavdeling vil komme med en eksplisitt vurdering av proposisjonens forslag til lovanvendelse og fortolkning. I sitt [svar 27. mai](#) (lenken virker bare internt på Stortinget) i år skriver statsråd Hareide bl.a. at «*Lovavdelingen har, som del av det ordinære samarbeidet mellom departementene, bidratt med innspill og kvalitetssikring av proposisjonsteksten, særlig når det gjelder de konstitusjonelle spørsmålene. Det ble på bakgrunn av dette samarbeidet ikke ansett nødvendig å innhente en særskilt uttalelse fra Lovavdelingen i saken. Imidlertid har jeg nå likevel bedt om en slik særskilt uttalelse fra Lovavdelingen, og denne vil gjøres kjent for Stortinget så snart den er ferdigstilt ...*». I et brev av 26. mai i år til Justis- og beredskapsdepartementet har Samferdselsdepartementet bedt om en slik vurdering og at den gjøres så raskt som mulig.

Saken var oppe i [muntlig spørretime 27. mai i år](#) der Hareide blant annet sa «*Stortinget vil kunne behandle sakene uavhengig av kva konklusjon som skulle kome frå lovavdelinga. Den gjeld berre kva slags fleirtal som krevst ved dei ulike føringane*». Som en oppfølging til dette har Sverre Myrli (A) i et [skriftlig spørsmål](#) 3. juni i år spurt om samferdselsministeren dermed mener det vil være mulig for Stortinget å behandle norsk samtykke til jernbanepakken etter Grunnlovens § 115. Spørsmålet er ikke besvart ennå. Grunnlovens § 115 gjelder tilslutning til internasjonale sammenslutninger der Norge er medlem og krever tre firedels flertall. Bestemmelsens medlemskapsprinsipp kan skape utfordringer i situasjoner hvor Norge ønsker å overføre myndighet til en organisasjon man ikke er medlem av. Dette er tilfellet for en rekke EU-byråer og -tilsyn, blant annet EUs jernbanebyrå.

Myndighetsoverføring har vært tema i forbindelse med flere EØS-saker de siste årene, jf. også [Stortingsbibliotekets fakta-ark om dette](#). § 115 har blitt brukt to ganger i EØS-sammenheng. Første

gang bestemmelsen ble brukt var ved inngåelsen av EØS-avtalen, grunnet ESAs bøtekompetanse etter konkurranseregelverket. Norsk tilslutning til EUs finanstilsyn i 2016 ble også vurdert som så omfattende at vedtaket ble gjort etter Grunnlovens § 115. I forbindelse med behandlingen av EUs tredje energimarkedspakke skjedde norsk tilslutning til EUs energibyrå (ACER) etter Grunnlovens § 26. Dette skapte debatt og Nei til EU mener vedtaket ble gjort i strid med Grunnloven. Både Oslo tingrett og Borgarting lagmannsrett har gitt staten medhold i at Nei til EU ikke har rettslig interesse i å få avklart spørsmålet gjennom slik abstrakt grunnlovsprøving. En avklaring må eventuelt skje gjennom en konkret prøving av eventuelle vedtak som fattes av ESA eller RME ([Reguleringsmyndigheten for energi](#)). [Spørsmålet er anket inn for Høyesterett](#).

Utenriksminister Eriksen Søreide vil redegjøre for:

Brexit og det fremtidige forholdet til Storbritannia

Covid-19 har satt brexit-forhandlingene i skyggen av akutt pandemihåndtering, behandling av tiltakspakker og diskusjon om økonomisk gjenreise i Europa. Når forhandlingene nå har kommet i gang igjen for EUs del, og samtaler åpnet opp for Norges og EØS EFTAs del, betyr det at tidspresset, som allerede var stort før pandemien, har økt ytterligere. Dersom en avtale skal tre i kraft 1. januar 2021, og godkjennes av respektive parlament og ratifiseres før det, må forhandlingene ferdigstilles på få måneder.

EU-Storbritannia

EU og Storbritannia startet sine forhandlinger rett før utbruddet av pandemien. De åpnet da elleve parallelle forhandlingsspor, blant annet på varehandel, tjenestehandel, fisk, transport, justisområdet og konkurranse. Påfølgende (digitale) runder fant sted i slutten av april, midten av mai, og første uke i juni. Det er forventet et [politisk «oppsummeringsmøte»](#) mellom Boris Johnson og EUs ledelse senere i juni.

Utenriksministeren sa i sin [EU/EØS-redegjørelse i Stortinget 5. mai](#) at EU og Storbritannia står relativt langt fra hverandre. I et [brev til sin britiske kollega](#) etter forhandlingsrunden i mai skrev EUs sjefsforhandler, Michel Barnier, at *“In conclusion, I would like to state again that the success of our negotiation will only be possible if tangible and parallel progress is made across all areas of negotiations, including engagement on and commitments to a level playing field and appropriate governance mechanisms, as well as to balanced, sustainable and long-term arrangements on fisheries. The next round must bring this new dynamism in order to avoid a stalemate.”* Ifølge Financial Times skal det [ikke ha vært særlig fremdrift](#) i den siste runden i juni. Det øker presset på det politiske «toppmøtet» mellom EU og Storbritannia senere denne måneden.

Den britiske regjeringen har på sin side slått an en mer optimistisk tone. Statsråd Michael Gove hevdet i det britiske parlamentet torsdag 4. juni at det var [“ample time to reach an agreement”](#).

Det knyttes derfor økende spenning til om EU og Storbritannia faktisk kan og vil bli enige om en avtale innen tidsfristen. EU har tatt til ordet for en forlengelse av overgangsordningen, mens den britiske regjeringen holder på den opprinnelige planen om ikke å forlenge. Partene må varsle senest 1. juli om de ønsker å utvide ordningen.

Norge-Storbritannia

Pandemien utsatte også oppstarten av forhandlingene mellom Norge og Storbritannia om det fremtidige forholdet. Et første digitalt møte med britisk side fant sted 7. mai sammen med EØS-EFTA-partnerne Island og Liechtenstein. Så vidt Stortingets faggruppe for EU/EØS-informasjon forstår har likevel ikke forhandlingene formelt startet opp. De delene av forhandlingene som vil

omfatte en handelsavtale, vil skje sammen med Island og Liechtenstein. Samtidig vil andre deler av forhandlingene skje bilateralt. Dette gjelder blant annet for fisk, helse, utdanning og justis.

Bakgrunn

Norge inngikk i desember 2018 en [skilsmisseavtale med Storbritannia](#) sammen med Island og Liechtenstein. Avtalen trådte i kraft i det Storbritannia gikk ut av EU og EØS natt til 1. februar 2020. Den gjenspeiler i stor grad skilsmisseavtalen mellom EU og Storbritannia på de områder som er relevante for EØS-avtalen, med spesielt fokus på borgeres rettigheter.

Viktig for norske aktører (næringsliv, studenter, arbeidstakere mm.) er at overgangsordningen som er avtalt ut året (2020), også gjelder for Norge (og de andre EØS-EFTA-landene). Dette er nedfelt i [egen lov vedtatt av Stortinget i mars](#).

Fremtidig avtale

Overgangsordningen sikrer en viss forutsigbarhet og gir regjeringen noe mer tid til å forhandle en fremtidig handelsavtale med Storbritannia mens dagens regime opprettholdes, selv om perioden nå er redusert til bare noen få måneder.

I redegjørelsen 5. mai sa utenriksministeren at målsetningen med en handelsavtale med Storbritannia vil være å ivareta mest mulig av dagens økonomiske samarbeid, og at norsk næringsliv skal få minst like gode betingelser i samhandelen med Storbritannia som EU får. EUs forhandlinger med Storbritannia vil derfor være viktige også for Norge og EØS-EFTA.

Regjeringen uttalte allerede i en [handelspolitisk analyse i 2016](#) at en fremtidig avtale måtte gi minst like god markedsadgang til Storbritannia som EØS-avtalen, og helst bedre på fisk. Regjeringen skrev den gangen at «*Det er i Norges interesse å opprettholde tollfrihet for industrivarer og forbedre markedsadgang for sjømat som ikke har tollfrihet i dag*».

I en [uttalelse fra nærings- og fiskeridepartementet 31. januar 2020](#) understreker regjeringen likevel at norske bedrifter må være forberedt på at betingelsene for handelen ikke vil bli like gode som i dag. Næringsminister Nybø uttalte at «*en avtale vil ikke kunne erstatte EØS-avtalen, og norsk næringsliv vil møte økte handelshindre fra 2021*».

Statsministeren har sagt at hun helst vil [kopiere EUs fremtidige handelsavtale med Storbritannia](#). Næringsminister Nybø bekreftet 31. januar at dersom EU og Storbritannia blir enige om regulatorisk samarbeid av betydning for vare- og tjenestehandel, vil Norge prøve å inngå lignende løsninger med Storbritannia. Hvor omfattende en ny avtale kan bli, må ses i sammenheng med den svært korte tiden Norge har til å fremforhandle en ny avtale, og at Norge på flere områder er avhengig av løsninger mellom EU og Storbritannia.

Dersom EU og Storbritannia skulle bli enige om en enkel handelsavtale vil det være en betraktelig endring av dagens regler for samhandel med Storbritannia. Spørsmålet blir da om Norge, Island og Liechtenstein vil inngå en lignende (enkel) avtale med Storbritannia, eller vil ønske en mer omfattende avtale enn EU dersom dette skulle være mulig? Og hva sistnevnte eventuelt vil bety for Norges og EØS EFTA-landenes forhold til EU innenfor EØS-samarbeidet?

Fiskeriforvaltning

Den politiske erklæringen som ble inngått mellom EU og Storbritannia sammen med skilsmisseavtalen i 2019 sier at en avtale på fisk skal være klar innen juli, altså før den endelige handelsavtalen er ferdigstilt. EU har [kritisert britene for dårlig fremdrift](#) i forhandlingene, og [ifølge Financial Times](#) skal det heller ikke i runden nå i juni ha vært særlig fremdrift på fisk.

Den norske regjeringen skrev i sin uttalelse 31. januar at målet er å få på plass et nytt avtaleverk på fiskeriområdet som inkluderer Storbritannia som en selvstendig kyststat. Det er spørsmål om

gjensidig adgang til hverandres farvann, fastsettelse av kvoter, bytte av kvoter, kontrolltiltak og felles forvaltning mellom Norge, Storbritannia og EU for fellesbestandene i Nordsjøen. I tillegg må Storbritannia inkluderes i kyststatsforhandlingene om norsk vårgytende sild, kolmule og makrell.

Beredskap for «no deal» brexit

Utfordringen for Norge og de andre EØS-EFTA-landene vil være den samme som for EU og Storbritannia, nemlig hva som skjer dersom partene ikke blir enige om en ny avtale innen utgangen av overgangsperioden, som nå er redusert til noen få måneder?

Svein Roald Hansen (A) spurte i [Europautvalget i november 2019](#) om «no deal»-avtalene som ble fremforhandlet i forkant av Storbritannias uttreden av EU og EØS, fremdeles ville være relevante dersom man igjen sto overfor et «no deal»-scenario ved utgangen av overgangsperioden (desember 2020). Utenriksministeren svarte den gangen at disse i utgangspunktet *ikke* ville gjelde. På [europautvalgsmøtet i februar 2020](#) presiserte hun at regjeringen ville se på hvordan norske interesser best kan ivaretas hvis det viser seg å ikke være mulig å få på plass de nødvendige avtalene i tide til 1. januar 2021: «*For et sånt tilfelle tar vi sikte på å komme til enighet med Storbritannia om at beredskapsavtalene for «no deal» som vi fikk på plass i fjor, kan brukes fram til vi får et mer permanent avtaleverk på plass. Det kan også være behov for å inngå ytterligere avtaler. Jeg vil komme tilbake til Stortinget med spørsmål om de nødvendige fullmaktene til dette.*».

Forhandlingene mellom EU og Storbritannia, og i forlengelsen av dette mellom EØS EFTA og Storbritannia, vil bli preget av en diskusjon om standarder («*level playing field*») innenfor blant annet statsstøtte, konkurranse, arbeidsliv, sosialpolitikk, miljø, klima, og visse skattetiltak. Nord-Irland-protokollen vil også stå sentralt i forhandlingene mellom EU og Storbritannia. Begge saker ble dekket i [forrige infopakke til Europautvalget \(i mai\)](#).

Uformelt møte i EØS-rådet 25. mai

EØS-rådet møtes to ganger i året, og er det øverste politiske organet i EØS-samarbeidet. Møtet 25. mai ble gjennomført som en videokonferanse. Her møtte utenriksministrene i Norge, Island og Liechtenstein sine politiske kolleger i EU. Møtet ble ledet av utenriksministeren i EUs formannskapsland, Kroatia.

Deltakerne i EØS-rådet diskuterte blant annet hvilken virkning covid-19 har på det indre marked og hvordan EØS-avtalen fungerer generelt. Det var også en orienteringsdebatt om European Green Deal, hvor visepresident i Europakommisjonen Frans Timmermans deltok. I tilknytning til møtet var det også en uformell politisk dialog med EUs forhandlingsleder Michel Barnier om forhandlingene mellom EU og Storbritannia. [EØS-rådsmøtet vedtok felles konklusjoner](#).

Virkningen av covid-19 på det indre marked

«*I want to emphasise that it is exactly in times like these we need to rely on strong and effective cooperation*», sa utenriksminister Ine Eriksen Søreide i sitt innlegg (se [pressemeldingen fra EFTA-sekretariatet](#)). Søreide viste til at det i de siste månedene har vært et spesielt tett samarbeid med EU for å håndtere krisen, og at det er mange gode eksempler på fordelene med EØS-samarbeidet. Hun framhevet den vellykkede hjemsendelse av statsborgere som var strandet i utlandet, og den raske løsningen på EUs eksportrestriksjoner for visse typer smittevernutstyr.

Ifølge EFTA-sekretariatets pressemelding la de tre EØS EFTA-landene fram sitt syn på hvilke umiddelbare oppgaver som er viktig for å håndtere pandemien:

- Fortsette samarbeidet for å utvikle og anskaffe viktige medisiner, medisinsk utstyr og verneutstyr.
- Koordinere håndtering på grensene for å sikre den rette balansen mellom å begrense grensetrafikken og sikre flyt av varer og viktige tjenester.

- Opprettholde dagens økonomisk konkurranseforhold i det indre marked («*maintain the economic level playing field*»).

I de felles konklusjonene fra EØS-rådsmøtet, står det at man må møte covid-19-utfordringene «*in a spirit of solidarity*». Det understrekes at EØS-avtalen knytter samfunn og økonomier tett sammen, og deltakerne «*stress the importance of considering how to help alleviate the serious socio-economic impact of the COVID-19 pandemic and to make full and commensurate use, in the future, of all available instruments*». Også i konklusjonenes punkt om det indre marked, understrekes det at solidaritet mellom landene i Europa er viktig for å minske vedvarende sosiale og økonomiske forskjeller mellom regioner, siden et velfungerende indre marked er i alle partenes interesse.

Etterslepet i EØS

Til møtet ble det lagt fram en [halvårlig framdriftsrapport om EØS-samarbeidet](#). Den viser at det såkalte etterslepet er på 473 rettsakter (forsinket innlemmelse i EØS-avtalen av rettsakter som allerede har trådt i kraft i EU). Det er en økning på 42 rettsakter siden møtet i november 2019. I konklusjonene fra EØS-rådsmøtet vises det til at man i 2019 tok et stort antall rettsakter inn i EØS-avtalen, særlig på finansområdet, og at det er viktig at man framover også setter av ressurser for fortsatt å redusere antall utestående rettsakter.

Framdriftsrapporten viser også til viktige utestående rettsakter:

- [regler for classeselskap og inspeksjon av skip](#)
- [BEREC-forordningen](#) (om tilsynsmyndighet for telecom)
- [tredje postdirektiv](#)
- [fjerde jernbanepakke](#)
- [energieffektiviseringsdirektivet](#) og [bygningsenergidirektivet](#)
- [tobakksdirektivet](#)

Dette er de samme rettsaktene som ble listet opp i [den forrige framdriftsrapporten](#), med unntak av at den gangen var også regelverket om genmodifisert mat og fôr oppført på lista.

Landbruk

I konklusjonene fra EØS-rådsmøtet i november 2019 ble det vist til at man skulle i gang med en felles gjennomgang av regimet for en videre liberalisering av handelen med bearbejdede landbruksprodukter (protokoll 3 i EØS-avtalen). I konklusjonene fra møtet 25. mai, står det at man oppfordrer partene til å fortsette dialogen. Det gjelder både protokoll 3 og artikkel 19 i EØS-avtalen om handel med landbruksvarer.

Den sosiale dimensjonen

I konklusjonene understrekes det at den sosiale dimensjonen, inkludert arbeidsrett, helse og sikkerhet på jobben og likestilling, er en viktig del av EØS-avtalen. Minstelønn tas opp spesielt, og det står: «*Vi understreker viktigheten av at all lønn skal settes på en transparent og forutsigbar måte, i henhold til nasjonal praksis og med respekt for arbeidslivets parter autonomi*».

Europakommisjonen la 14. januar fram sitt [innspill om mulige tiltak knyttet til minstelønn](#). Den første høringsrunden med arbeidslivets parter ble avsluttet i slutten av februar, og den andre høringsrunden startet 3. juni. Et sentralt spørsmål er om det skal være en lovregulering på EU-nivå. De nordiske fagforeningene er svært kritiske til dette, men var i mindretall under avstemningen om det felles høringssvaret fra de europeiske fagforeningene i første høringsrunde. De europeiske arbeidsgiverorganisasjonene er tvilende til at Kommisjonen har myndighet til å foreslå en lovregulering. I [den andre høringsrunden](#) skal partene svare på om de helst vil ha et direktiv eller en såkalt rådsanbefaling, som ikke er bindende. Covid-19-krisen har styrket behovet for minstelønn, mener Kommisjonen, som ser det som et viktig element i gjenreisingsstrategien. Samtidig understrekes det at man ikke har til hensikt å fastsette en ensartet europeisk minstelønn

eller harmonisere systemene for å fastsette lønnen, og at man skal ha full respekt for arbeidslivspartenes avtalefrihet.

Programdeltakelse

Deltakelse fra EØS EFTA-landene i EU-programmer er alltid et viktig punkt i konklusjonene. På samme måte som i november, viser konklusjonene til landenes betydelige økonomiske bidrag til programmene under EUs langtidsbudsjettet for 2014-2021. Når det gjelder det kommende langtidsbudsjettet (2021-2027) og Kommisjonens forslag til individuelle program, så vises det til at EØS EFTA-landene har sendt inn en foreløpig «*Expression of Interest*». Deltakelsen fra EØS EFTA-landene er et middel til å utvikle, styrke og utvide samarbeidet i saker som faller utenfor de fire frihetene, står det i konklusjonene. ([Se egen sak om Revidert forslag til EUs langtidsbudsjett.](#))

European Green Deal – orienteringsdebatt

Den faste orienteringsdebatten handlet denne gangen om Kommisjonens meddelelse om [European Green Deal](#). I meddelelsen legges rammene for en klimavennlig omstilling av hele den europeiske økonomien, og den inneholder tiltak og strategier på svært mange politikkområder. Ifølge pressemeldingen fra EFTA-sekretariatet er de tre EØS EFTA-landene svært positive til mange av tiltakene som presenteres i meddelelsen, og viser til at flere av forslagene faller innenfor EØS-avtalen og er relevante for det indre marked.

I konklusjonene fra selve EØS-rådsmøtet blir det også understreket at det er viktig med et fortsatt tett samarbeid mellom EU og EØS EFTA-landene i miljø-, energi- og klimapolitikken, også innenfor rammen av European Green Deal. Spesielt framheves viktigheten av et samarbeid om nøkkelinisiativer («key initiatives») av betydning for EØS.

Den politiske dialogen

Den uformelle politiske dialogen i forkant av møtet i EØS-rådet var på utenrikspolitikk, blant annet den eksterne dimensjonen av covid-19. I tillegg var det også en diskusjon om det framtidige forholdet til Storbritannia med EUs forhandlingsleder Michel Barnier. ([Se egen sak om Brexit og det framtidige forholdet til Storbritannia.](#))

Revidert forslag til EUs langtidsbudsjett

Budsjett, gjenreisingsinstrument og krisepakker

1,1 trillion euro og 750 milliardar euro. Det er dei to nøkkeltala i Kommisjonens [reviderte framlegg til langtidsbudsjett](#) for perioden 2021-2027 og [gjenreisingspakke etter covid-19-epidemien](#) som vart lagt fram 27. mai. «*Dette er den verste krisa i EUs historie... Målet med framlegga er å investere saman for ei betre framtid*». [Det sa Kommisjonspresident Ursula von der Leyen](#) da ho presenterte budsjettet og pakka. Ho sa grøn og digital omstilling stadig er ein prioritet og viste til at krisa har vist kor viktig det er å auke europeisk motstandskraft knytt til helse, sosial rettferd og økonomi. I tillegg omfattar EUs koronatiltak omfattar også alt vedtekne krisepakker på 540 milliardar euro knytt til støtteordningar for arbeidslause, verksemdar og eurolanda. Dessutan har Den europeiske sentralbanken annonsert obligasjonskjøp på til saman 1350 milliardar euro (sjå nedanfor).

Ramma for det reviderte langtidsbudsjettet er lågare enn framlegg til langtidsbudsjett frå mai 2018, på 1,135 trillion euro, men noko høgare enn kompromissframlegget på 1,095 trillion euro som rådspresident Charles Michel la fram til toppmøtet i februar i år, jf. tabellen nedanfor. Det reviderte budsjettet svarar til om lag 1,08 prosent av samla bruttonasjonalinntekt (BNI) i EU-landa. Gjenreisingspakken omfattar 500 milliardar euro i støtte og 250 millionar euro i lån til dei landa som er hardest råka av koronakrisa.

Tabell 1: Fordelinga i ulike framlegg til langtidsbudsjett og gjenreisingspakka

	Framlegg til langtidsbudsjett			Tilleggsfinansiering frå gjenreisingspakka (Mrd. euro)
	Mai 2018 (Mrd. euro)	Februar 2020 (Mrd. euro)	Mai 2020 (Mrd. euro)	
Regional-utjamningsstøtte og				
Landbruksstøtte	392,0	380,0	375,0	610,0
Den indre marknaden, innovasjon og digital agenda	336,6	354,0	357,0	45,0
Naboskapspolitikk og globalt samarbeid	166,3	150,0	141,0	69,8
Europeisk offentleg forvaltning	108,9	102,0	103,0	15,5
Migrasjon og grenseforvaltning	75,6	73,0	75,0	0
Sikkerheit og forsvar	30,8	22,0	31,0	0
Sum	24,3	14,0	19,0	9,7
	1134,6	1095,0	1100,0	750,0

Kjelde: Europakommisjonen ([KOM\(2020\) 442](#), side 18) og [Europaportalen](#).

Sentralbankens obligasjonskjøp

Den europeisk sentralbanken har sett i gang obligasjonskjøp for å redusere de økonomisk effektene av koronaepidemien. Sentralbanksjef Christine Lagarde [annonserte 4. juni](#) at banken vil kjøpe obligasjonar for 600 milliardar euro. Dette kjem i tillegg til obligasjonskjøp på 750 milliardar euro som er varsla tidlegare. Sjå også denne [oversikt frå Europaparlamentet over tiltaka til Sentralbanken](#). Ein dom frå Den tyske konstitusjonsdomstolen 5. mai i år meinte at Sentralbanken går utover sine fullmakter i sin respons til koronakrisa. EU-domstolen har tidlegare avvist dette.

Reaksjonar og vegen vidare

Det har kome mange reaksjonar både til storleiken og innretninga på budsjettet og gjenreisingsmekanismen. Det som kanskje har fått størst merksemd, er framlegget om at Kommisjonen skal finansiere støtta på 500 milliardar euro gjennom felles låneopptak. Kommisjonen har allereie høve til å ta opp lån, men har aldri gjort det i eit slikt omfang som det nå blir lagt opp til.

Auka låneopptak er i samsvar med det felles framlegget den tyske forbundskanslaren Angela Merkel og den franske presidenten Emmanuel Macron [la fram 20. mai](#). Dette blir sett på som eit brot med den etablert tyske sparepolitikken og motstand mot felles låneopptak og budsjettoverføringar. Samstundes er det i Tyskland oppnådd semje om ein [koronapakke på 130 milliardar euro](#). Tyskland har større økonomisk handelingsrom enn dei fleste andre EU-landa og har allereie vedteke store krisepakker. Samla har tysk næringsliv fått om lag halvparten av all krisestøtte som er vedteke nasjonalt i EU. Andre land har derfor vore uroa over at dette kan gje tysk næringsliv ein urimeleg konkurransefordel framover.

EU-landa har alt hatt mange og lange møte om langtidsbudsjettet før koronakrisa ramma. Viktige skiljelinjer har gått mellom land som går inn for ei auke i den samla ramma og land som har teke til orde for eit mindre budsjett målt i høve til samla BNI i EU. Europaparlamentet har også gått inn for auka budsjett. Det er samstundes ulike syn på prioritering mellom til dømes landbruk, regionalstøtte og forskning. Det same gjeld synet på digital og grøn omstilling og dermed fordelinga av EUs grøne omstillingsfond. Fordelinga av koronapakka tilfører enda ein dimensjon til budsjettdiskusjonen.

Nettobidragslanda Austerrike, Danmark, Nederland og Sverige har danna gruppa *Dei forsiktige fire* og gått inn for eit mindre budsjett. Desse landa har også vore kritiske til å gje støtte framfor

lån og til framlegg om at EU skal få større såkalla eigne inntekter t.d. frå plastavgift eller sal av karbonkvoter. Det har likevel kome fram ulike syn i landa om dette, jf. omtale i [stortingsbibliotekets EU/EØS-nytt 29. januar 2020](#). Kommisjonen drøftar vegen vidare for eigne inntekter i [meldinga om gjenreisingsinstrumentet](#). I tillegg til mellom anna plast- og karbonavgift, tek den mellom anna teke til orde for «*eit bidrag*» frå store verksemdar som dreg nytte av den indre marknaden. Det er ingen detaljar om korleis ei slik ordning skal utformast.

[Eit notat frå den danske regjeringa til Folketinget](#) viser at det samla danske, årlege nettobidraget til EU kan auke med 34 prosent samanlikna med gjennomsnittet for perioden 2014-2020, dersom Kommisjonens framlegg blir vedteke. Politikarane frå alle Dei forsiktige fire-landa har kome med negative reaksjonar til framlegget, men likevel sagt det er grunnlag for vidare forhandlingar. Det kan bli vanskeleg for Dei forsiktige fire å stå opp mot ein felles fransk-tysk posisjon når det kjem til stykket. Dei har også ein eigeninteresse av tiltak som hindra ei djup og langvarig økonomiske krise i EU.

Under finanskrisa kom det omfattande krav om strukturreformer og kutt i offentlege budsjett frå EU og Det internasjonale pengefondet i samband med støtte til landa som var råka. Det står att å sjå kva vilkår som nå vil bli stilt. I denne samanhengen vil framlegget til ein rettsstatsmekanisme bli drøfta, men også til dømes miljøkrav. Utøvande visepresident i Europakommisjonen, Frans Timmermans, kommenterte dette 28. mai. Han sa forureinande verksemdar som skal få støtte gjennom ein ny likviditetsmekanisme, kan bli spurt om å leggje fram planar for grøn omstilling. Mekanisamen skal bidra til å mobilisere privat kapital til verksemdar som er råka av koronakrisa. Kor bindande krav som skal stillast er det likevel svært ulike syn på.

Debatten om innretninga har også starta. Dette gjeld til dømes knytt til forsvar der Kommisjonens har redusert storleiken på forsvarsfondet frå 13 til 8 milliardar euro samanlikna med framlegget frå mai 2018. Agence Europe skreiv 3. juni at EUs høgrerepresentant for utanrikssaker, Josep Borrell, har understreka behovet for ei tilstrekkeleg satsing på forsvar. I forkant av det nye budsjettframlegget tok forsvarsministrane i Frankrike, Italia, Spania og Tyskland [i eit felles brev 20. mai](#) til orde for styrka europeisk forsvarssamarbeid, inkludert gjennom PESCO og eit ambisiøst budsjett for forsvarsfondet. [Altinget skriv 2. juni](#) at ikkje minst den franske regjeringa er misnøgd med framlegget til redusert storleik på forsvarsfondet. Også europeisk forsvarsindustri reagerer på kuttane.

[EU-landas ambassadørar drøfta](#) framlegget til budsjett og gjenreisingsmekanisme 4. juni. Euractiv skriv at låginnvekstland i Sentral- og Aust-Europa var kritiske til at Spania og Italia får ein stor del av koronapakken. EUs stats- og regjeringssjefar vil møtes til videokonferanse 19. juni for å drøfte framlegget. Det vil truleg ikkje vere mogleg å oppnå semje så lenge leiarane ikkje kan møtes andlet til andlet. Det skal vere planar om eit fysisk møte i juli. Tyskland tek over EU-formannskapet 1. juli og vil bli møtt med forventningar om at landet skal bidra til budsjettsemje. Erfaringane frå tidlegare budsjettdiskusjonar er at semje ofte ikkje kjem før i ellefte time.

Programsamarbeid og effektar for Noreg

Kommisjonen foreslo i mai 2018 at nokre av programma og programområde i nåverande periode (2014-2021) skulle slås saman og eller grupperast på ein ny måte. For nokre av programma er framlegget til budsjettet i langtidsbudsjettet noko lågare enn i mai 2018, men det er samstundes gjort framlegg om at program også får finansiering frå gjenreisingsinstrumentet. Nedanfor nemner vi nokre program som er spesielt viktige for Noreg eller der det er store endringar, men dette er ikkje ei uttømmende oversikt over endringar.

I det opphavlege budsjettframlegget i mai 2018 var det lagt opp til å auke forskingsprogrammet **Horisont Europa** frå om lag 80 til 100 milliardar euro. Det er nå lagt opp til eit budsjett på 80,9 milliardar, men i tillegg skal forskingsprogrammet få [13,5 milliardar frå gjenreisingsinstrumentet](#). Dette skal gå til helse- og klimaforskning.

Det var i mai 2018 lagt opp til å doble utdanningsprogrammet **Erasmus+** til 30 milliardar euro. I det reviderte framlegget er auken noko mindre med eit samla budsjett på 28 milliardar euro. Også for nokre andre program gjer det reviderte framlegget ein auke i høve til inneverande periode, men auken er mindre enn i framlegget frå mai 2018. Dette omfattar mellom anna **Digitalt Europa** med eit samla budsjett på 8 milliardar euro (mot 9,2 milliardar euro i mai 2018) og altså **Forsvarsfondet** (sjå ovanfor).

Kommisjonen kom 27. mai også med [framlegg om eit helseprogram](#) på 9,4 milliardar euro. I det opphavlege budsjettframlegg frå mai 2018 hadde Kommisjonen lagt opp til at helseprogrammet skulle bli del av Det europeiske sosialfondet. Helse delen av fondet skulle vere 413 millionar euro. Nå ynskjer Kommisjonen altså å vidareføre eit separat program for helse. Av ramma på 9,4 milliardar euro er det lagt opp til at knapt 2 milliardar euro kjem over langtidsbudsjettet og resten gjennom gjenreisingsinstrumentet.

Kommisjonen kom også med framlegg til endringar i **InvestEU-programmet** som skal stimulere til offentlege og private investeringar i prosjekt som er i samsvar med EUs prioriteringar. Garantidelen av programmet blir auka frå 38 til 75 milliardar euro fordelt på fem politikkområde. Eit av desse er støtte til strategisk viktige sektorar og utgjer 31,2 milliardar euro. Slik støtte kan berre gis verksemdar som er etablert i EU, medan alle verksemdar i land som deltek i programmet kan få støtte under dei andre politikkområda.

Noreg deltek i dag i ei rekkje EU-program, jf. [informasjonspakken til møtet i Europautvalet 30. november 2018](#). Dette inkluderer Horisont Europa, Erasmus+ og helseprogrammet, men også program for mellom anna kultur, ikt, den indre marknaden og romfart. Forskingsprogrammet er det desidert største programmet målt i pengar. Dei norske bidraga for deltaking i EUs program er basert på norsk del av samla BNP i EU og EFTA-landa og blir rekna ut i frå storleiken på kvart program. Ein auke i det samla budsjettet for eit EU-program fører dermed til auka norsk kontingent. Det er ikkje teke endeleg stilling til kva program Noreg skal delta i den neste budsjettperioden, men EØS EFTA-landene har sendt inn ei foreløpig «*Expression of Interest*», jf. også [omtalen av møtet i EØS-rådet](#). Denne er så vidt vi forstår ikkje offentlig. Regjeringa [signaliserte i fjor](#) at den ynskjer fortsatt deltaking forskingsprogrammet. Ein [rapport i mars 2020](#) viste at norsk forskning og næringsliv tener på denne deltakinga.

Ein del i EU har teke til orde for at enkelte strategiske delar av dei nye programma, ikkje minst forskingsprogrammet, skal vere ope berre for verksemdar i EU. Dette skuldast eit ynskje om at EUs pengane skal gje verdiskaping i EU, men har også ein sikkerheitspolitisk dimensjon. Det har i tillegg ein brexit-dimensjon og eit ynskje om å understreke at det er skilnad på å vere medlem og ikkje vere medlem av EU. Frå norsk side har det vore viktig å sikre full deltaking i programma i samsvar med ordlyden i EØS-avtalen.

Forhandlingene om elektronisk handel i Verdens handelsorganisasjon (WTO)

En gruppe medlemsland ble på WTOs ministermøte i Buenos Aires i 2017 enige om å [jobbe videre med digital handel](#) frem mot neste ministermøte i 2020: “*We share the goal of advancing electronic commerce work in the WTO in order to better harness these opportunities*”. I januar 2019 bekreftet de sin [intensjon om å starte formelle forhandlinger](#): “*We confirm our intention to commence WTO negotiations on trade-related aspects of electronic commerce*”.

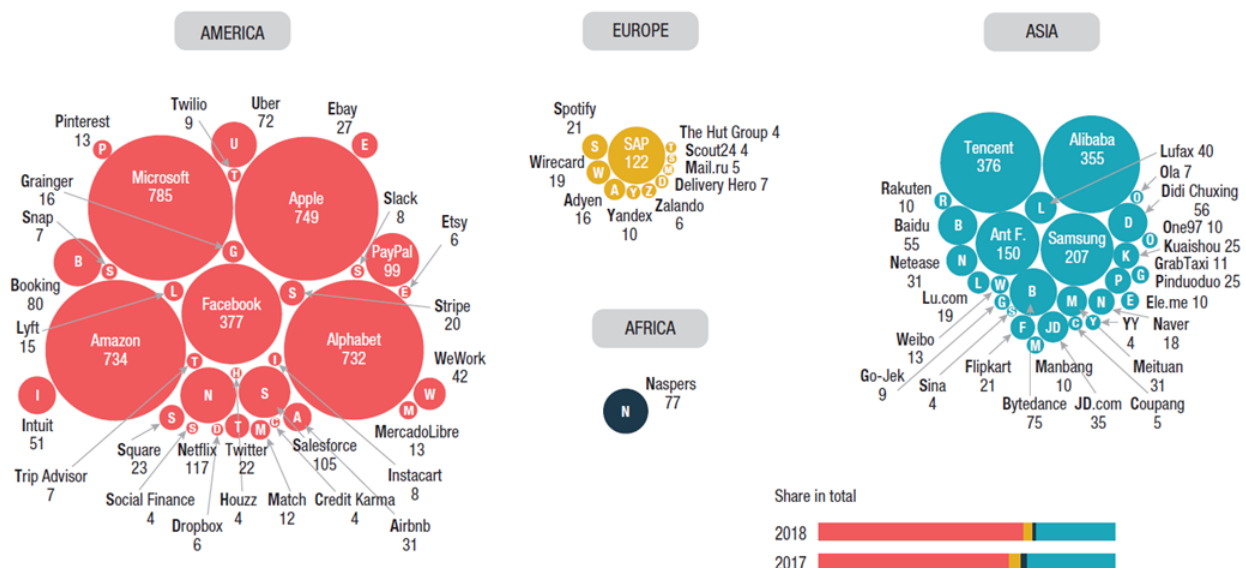
Forhandlingene er åpne for alle 164 WTO-medlemmer. Omtrent halvparten deltar nå, inkludert Norge. EU, de tre andre EFTA-landene (Island, Liechtenstein og Sveits), USA og Kina er også med. Kina var opprinnelige ikke med på uttalelsen i Buenos Aires i 2017, men var med på intensjonserklæringen i 2019.

EU presenterte sitt forhandlingsmandat i [april 2019](#), Kina sitt mandat i [mai 2019](#), som del av et bredere innspill om WTO-reform, og USA sitt mandat i [april 2019](#).

I informasjonen oversendt Europautvalget i forkant av møtet den 10. juni, skriver Utenriksdepartementet at regjeringen godkjente det norsk forhandlingsmandatet 13. februar 2020. Før koronautbruddet lå det an til at man i løpet av våren 2020 skulle gå over i reelle forhandlinger, basert på fremlagte tekstforslag. Forhandlingsrundene som var planlagt i mars og april 2020 ble imidlertid ikke noe av pga. covid-19. Også det planlagte ministermøtet i WTO i Kasakhstan nå i juni ble utsatt pga. pandemien.

Norges økonomi er åpen og digitalisert. Dette er bakgrunnen for at Norge deltar i forhandlingene og støtter arbeidet i WTO med å oppdatere handelsregelverket slik at digital handel skjer på mest mulig forutsigbare vilkår.

En [UNCTAD-rapport fra 2019](#) viser at de 70 mest verdifulle digitale selskapene er sterkt konsentrert i USA etterfulgt av Asia (og spesielt Kina). Latin Amerika og afrikanske digitale plattformer er svært marginale. Også Europas stilling er relativt svak i forhold til USA og Asia (Kina).

Rapporten viser også en enorm vekst i datatrafikk de siste 20 årene, vist her ved veksten av internettrafikk siden 2002:

2002
100 GB
per second

2007
2 000 GB
per second

2017
46 600 GB
per second

2022
150 700 GB
per second*

Det kan bli krevende å bli enig om felles globale standarder for digital handel, og da særlig standarder knyttet til dataflyt og bestemmelser for lokal lagring av data. WTO vedtok allerede i 1998 et [arbeidsprogram om e-handel](#). Det har allikevel tatt over 20 år å enes om en felles intensjon om å starte formelle forhandlinger om en global avtale, og det kun i deler av medlemsmassen (plurilateral tilnærming).

Det vil ikke si at digitale spørsmål ikke har vært adressert i WTO- eller bilateral sammenheng. Både eksisterende WTO-regelverk på tjenester (GATS) og på immaterielle rettigheter (TRIPS) kan være relevante, samt [den reviderte «Information Technology Agreement» \(ITA\) fra 2015](#). Egne kapittel om digital handel er også [inkludert i en rekke bilaterale handelsavtaler](#). EFTA-landene jobber for øyeblikket med et utkast til et nytt kapittel om e-handel for sine handelsavtaler.

Utfordringer knyttet til dataflyt og personvern har likevel vist seg å være spesielt vanskelige i noen bilaterale og plurilaterale handelsforhandlinger. Dette var tilfelle i forhandlingene mellom EU og USA (TTIP). De plurilaterale TiSA-forhandlingene (på tjenester) stoppet også opp høsten 2016 over blant annet ulike syn på dataflyt mellom EU og USA. Amerikansk ønske om fri flyt av data sto opp mot EUs hensyn til og nye lovgivning på personvern (gjeldende også i Norge gjennom EØS). [Europaparlamentet beskriver det](#) slik: *“When negotiations ended in 2016, the main outstanding issues included, reportedly, cross border flows of data and new services”*.

I et svar til Bjørnar Moxnes i mars 2018, [skriver utenriksminister Ine Eriksen Søreide](#) at «Når det gjelder e-handel, har det fra norsk side i TiSA-forhandlingene vært vektlagt at en avtale som inkluderer dataflyt må balanseres mot løsninger som tilstrekkelig ivaretar hensynet til personvern og forbrukervern». Bakgrunnen for spørsmålet var at Norge da akkurat hadde signert uttalelsen om e-handel på WTO-toppmøtet i Buenos Aires, og spørsmålet var mer direkte om Norge ville gjøre noe for å dempe uenighetene om e-handel i [TiSA] forhandlingene som da var lagt på is.

Kina var ikke med i TiSA-forhandlingene, men er nå med i WTO-forhandlingene om e-handel. Spørsmålet er om det kan spisse uenighetene ytterligere. I sitt forhandlingsmandat legger Kina vekt på medlemslandenes rett til å regulere. Grovt sagt står man globalt overfor tre ulike standardregimer mht. personvern og hvem som «eier» data: markedet (USA), individet (EU) eller staten (Kina). Dette er beskrevet i en [utredning fra Congressional Research Service \(USA\) i januar 2020](#): *“In general, the United States adopts a market-driven approach that supports an open, interoperable, secure, and reliable internet that facilitates the free flow of online information and supports other policy objectives such as privacy and national security. The EU, while supporting the role of the market and free flow of information also emphasizes the need for data protection, internal regional integration, and “technological sovereignty,” a recent and evolving concept in the EU. In contrast to the U.S. and EU approaches, which both emphasize the open global internet, China pursues a state-led approach that maintains a firewall between the Chinese internet and the rest of the world. China’s government strictly controls the flow of information on its networks and restricts the companies who can participate in its digital economy.”*

Dersom man ikke har lyktes med å fremforhandle en global eller plurilateral avtale om digital handel på 20 år, hva er det som tilsier at (deler av) WTO-medlemskapet nå skal lykkes? Vil pandemien også endre holdninger og bidra til økt [«data nationalism»](#) heller enn et mer åpent globalt marked og et ønske om felles standarder og regler?

Situasjonen i WTO mer generelt

I sitt forhandlingsmandat om e-handel og innspill til WTO-reform er Kina også opptatt av å ivareta rettighetene til utviklingsland: *“accommodate specific concerns of developing members”*.

Mye av spenningen mellom medlemslandene i WTO følger nettopp skillelinjene mellom utviklede land og utviklingsland. Utviklingsland mener at de burde få større konsesjoner fra utviklede land i forhandlinger om nytt regelverk i WTO. Dette var en viktig grunn til at Doha-runden aldri ble avsluttet, og til at senere forhandlinger har vært vanskelige. De utviklede landene er ofte kritiske til hvordan noen land som etter hvert har fått en svært utviklet økonomi, fremdeles påberoper seg utviklingsstatus for å beholde fordeler i WTO.

Her blir ofte Kina trukket frem. Grunnen til dette kan være at tematikken og ikke minst kritikken har stått sentralt også i de bilaterale handelsforhandlingene mellom USA og Kina det siste året, og også i økende grad i relasjonene mellom EU og Kina. Forhandlingene mellom USA og Kina har nå ledet til en første avtale mellom de to. Den ble [konkludert i januar 2020](#).

USA har i lengre tid også samarbeidet med EU og Japan for å bekjempe det de ser på som ulovlige subsidier og overkapasitet nettopp i land som Kina. De har også vært kritiske til det de ser på som brudd på reglene knyttet til teknologioverføring. De har kommet med en rekke felles uttalelser og erklæringer, og ble så sent som i januar 2020 enige om [nye prinsipper](#) mot ulovlige subsidier.

Samtidig ser man overlappende allianser innenfor WTO. Et eksempel er den bilaterale dialogen EU og Kina har formalisert på WTO-reform. De står særlig samlet i sin kritikk av utviklingen i anketomstolen hvor USA har blokkert utnevning av nye dommere over lengre tid og på den måten lammet domstolen fullstendig. Som en konsekvens, har EU og Kina sammen med 14 andre partnere, inkludert Norge, inngått en avtale om en [midlertidig anketomstol](#). Utfordringen er at den midlertidige domstolen bare kan behandle saker hvor begge parter er dekket av avtalen. Så langt har mange av de 16 WTO-medlemmene mer tvister med land som ikke er med, enn med land som er med. For å bli effektiv, må derfor flere medlemsland tiltre. Internt i EU skal det før avtalen ble inngått, også ha vært en del [uenigheter](#) om EU burde etablere alternative mekanismer uten USA.

Til tross for samarbeid med Kina på WTO-reform, har EU gjennom sin allianse med Japan og USA vært tydelig på at Kina ikke foretar tilstrekkelige reformer for å utvikle seg til den markedsøkonomien EU mener WTO-medlemskapet krever (Kina er ikke enig i dette og insisterer på markedsøkonomistatus i WTO). EU har vært tydelige på at Kina ikke bare må *snakke* pent om multilateralt handelssamarbeid, men også *etterleve* regelverket. EU har også erklært at Kina nå er blitt en strategisk konkurrent på områder som handel og investeringer.

EU jobber også sammen med Canada om konkrete forslag til WTO-reform. Canada har invitert «likesinnede» WTO-partnere til reformmøter. Norge er med i denne gruppen. Kina og USA er ikke med. For Norge har det innenfor gruppen vært en særlig prioritet å finne løsninger på spenningen mellom de utviklede landene og utviklingslandene i WTO. Norge diskuterer med sistnevnte villigheten til å påta seg nye forpliktelser innenfor dagens system. Den danske regjeringen omtaler i et notat [diskusjonen som fant sted om WTO-reform mellom EUs utenriksministre](#) på en videokonferanse 9. juni.

Spenningen mellom utviklede og utviklingsland kan på ny tre frem når WTO nå skal velge ny sjef etter at Roberto Azevdo i mai annonserte at han trekker seg fra stillingen som generaldirektør. Mange mener det nå er Afrikas tur til å få stillingen. Nigeria har akkurat presentert Ngozi Okonjo-Iweala, en tidligere finansminister, som kandidat, men det er usikkert om hun får støtte fra Afrika (eller den Afrikanske Union) som gruppe. EU vurderer også å stille en kandidat. Navn som sirkulerer, inkluderer nåværende handelskommissær Phil Hogan, tidligere handelskommissær Peter Mandelsohn, Spanias utenriksminister Arancha Gonzales og Nederlands handelsminister Sigrid Kaag. Spørsmålet er om EU vil enes om en felles kandidat, og om USA vil støtte denne. Det er lite trolig at USA eller Kina vil få stillingen pga. den vedvarende handelskrigen dem imellom.

Les ellers om siste utvikling i WTO i [informasjonspakken til Europautvalget 4. februar 2020](#).

Andre aktuelle EU/EØS-spørsmål:

Følgende saker er ikke satt på dagsorden for møtet, men er aktuelle saker som kan være av interesse for Europautvalget, ikke minst siden transport- og kommunikasjonskomiteen også er innkalt til møtet.

Andre aktuelle transportsaker

Transportministrene i EU diskuterte Kommisjonens forslag til revidert langtidsbudsjett og gjenreisingstiltak under en videokonferanse torsdag 4. juni.

Transportkommissær Adina Vălean (Romania) understrekte i sin tale til konferansen at [investeringene må være smarte og strategiske](#). Målet er å gjenreise og øke transportsektorens motstandsdyktighet mot kriser, samtidig som transportsektoren blir modernisert og dekarbonisert. Det vil kreve store investeringer: TEN-T nettverket skal ferdigstilles innen 2030, ny teknologi, bærekraftige drivmiddel og smart trafikkstyring skal tas i bruk i hele transportsektoren, kapasiteten til jernbane og skipstrafikk skal økes, understrekte kommissær Vălean.

Ministrene ble invitert til å reflektere over:

- *hvilke initiativ og investeringer som vil være de viktigste for å skape en bærekraftig og digital gjenreising av sektoren etter pandemien og gjøre sektoren mer robust*
- *hvilke virkemidler som vil gi best effekt på kort, medium og lang sikt.»*

Kroatia har presidentskapet i Det europeiske råd, og konferansen ble ledet av Kroatias transportminister Oleg Butković. Han la til grunn at gjenreisningen etter pandemien gir EU mulighet til å øke takten i det grønne skiftet i transportsektoren, og at det vil gi transportsektoren en «boost». Transportsektoren er både helt vital for Europas økonomi og global handel, men også for EUs klimamål, understrekte Butković.

Ministrene var enige om at transportsektoren trenger økonomisk støtte etter pandemien. De var også enige om at bærekraftig transport omfatter både miljømessige, sosiale og økonomiske faktorer. Mange av ministrene mente det offentlige kun bør bidra med investeringer når sektoren selv forplikter seg til en renere og mer bærekraftig mobilitet.

Ministrene var enige om at jernbanen vil ha en viktig rolle som bærekraftig transportmåte i gjenreisningen etter pandemien både for gods- og persontransport. Den tyske og den franske regjeringen er enige om at tiden nå inne for å få til et [skifte fra godstransport på vei til jernbane](#), ifølge Politico.»

Etter initiativ fra Nederland, ga 23 medlemsland (alle unntatt Kroatia, Estland, Kypros og Malta), samt Norge og Sveits, en uttalelse om å [forbedre internasjonal persontransport med jernbane](#) og etablere en felles plattform for medlemsstatene, Kommisjonen, jernbanesektoren og Den europeiske passasjerføderasjonen. Ministrene ønsker med uttalelsen å gi uttrykk for sin vilje til å samarbeide om å skape vekst i internasjonal persontransport med jernbane. [Uttalelsen](#) ble gitt i forkant av konferansen:

«The Ministers, signatories

• *Express their commitment to support a European agenda for international passenger rail which builds upon the existing EU initiatives and should offer the legal and otherwise framework for attractive alternatives to make railway become an attractive alternative in distances in which it is not currently competitive and work together in this context with all EU Member States, European Commission, European Railway Agency, Shift2Rail and OTIF;*

- *Decide to establish a platform of Member States and third countries in close cooperation with European Commission with the aim of cooperation on improving international rail passenger services and including international rail passengers as part of the EC Green Deal initiative in a comprehensive way. The platform shall take due account of the work of other initiatives;*
- *Wish to assess, within the context of the aforementioned platform, the functioning of the relevant market for international rail passenger connections of capital cities as well as of other relevant ones. Existing corridors in the framework of the TEN-T network may be used. The assessment will include demand patterns, present service levels (transport times, frequencies, prices, etc.), public service obligations, infrastructure capacities, timetabling options and interoperability questions;*
- *The platform intends to cooperate closely with infrastructure managers, railway undertakings, competent authorities, other sector representatives and European passenger organizations;*
- *Invite railway sector and relevant 3rd parties innovation platforms at European level to establish a high level platform with strategic aim of improving the cross-corridor conditions for international rail passenger services. This will include initiatives of digital solution allowing to easily book and buy tickets and user-friendly and effective multimodal trips;*
- *Intend to establish a calendar for monitoring the progress on the aforementioned actions within one year.»*

I et [følgebrev](#) til uttalelsen foreklarer den nederlandske regjeringen:

«The COVID-19 crisis, which is affecting all of us, has a substantial negative impact on international rail passenger transport in the short term. Many economic sectors that are served by international rail passenger transport are closed down to a large extent, such as business travel, tourism and culture. This means that we have to consider how we want to support economic recovery including the rail passenger transport sector. The COVID-19 crisis could be a momentum for greening the transport sector with the help of international passengers transport by rail. Furthermore, under the Green Deal Initiative by the European Commission, climate change has become a key policy priority and it is clear that international railway passenger transport must be part of this agenda.

This political statement has been prepared in close cooperation with member states with the aim to signal the need for an European agenda on international rail passenger transport and to decide on the establishment of a platform of Member States, the European Commission, the railway sector and the European Passenger Federation. With the adoption of this statement member states show their political support in order to prepare next steps, identify priorities for improvement and share good practices amongst each other through a platform of cooperating member states and third countries. Cooperation with the European rail sector and the European Passenger Federation is a key element of the work of the platform.»

EU-ministrene var på sitt videomøte 4. juni enige om at det er nødvendig med langsiktige tiltak for å gjenopprette kollektivtransporten i byene. På grunn av smittevern hensyn er det ikke et umiddelbart mål å fylle opp busser og baner. Ministrene mener likevel medlemslandene skal satse på miljøvennlig kollektivtransport, samtidig som smittevern hensyn ivaretas.

Nederland, Finland, Tyskland, Frankrike, Spania og Luxembourg ga en felles uttalelse hvor de ber Kommisjonen introdusere et bindende krav om innblanding av fornybar energi i luftfarten.

Ministrene var enige om behovet for en koordinert og balansert tiltakspakke for transportsektoren, som både ivaretar smittevern hensyn og sikrer operasjonell og økonomisk gjenreise. Det er viktig at en gradvis åpning av landegrensene skjer på en måte som sikrer lik markedstilgang. Det bør bl.a. skje med harmoniserte helseprotokoller.

EUs transportministre uttrykte sin støtte til turisme og transportpakken Kommisjonen la frem i mai, og at det er viktig medlemslandene har harmoniserte helseprotokoller for å sikre grensekryssende tjenester. Ministrene var også enige om at krisen har gitt viktig erfaring og styrket digitaliseringen av tjenester og administrative prosesser.

Flere ministre viste til at bruken av [Connecting Europe Facility \(CEF\)](#) er viktig for økt digitalisering av transportsektoren, multimodalitet (kombinert transport med bil, båt, tog etc) og innovative teknologier, inkludert automatisert transport.

Transportministrene vedtok konklusjonene om [en vannbåren transportsektor i EU som er karbonnøytral, uten ulykker, automatisert og konkurransedyktig](#). Innenfor skipsfarten fokuserte ministrene også på behovet for at mannskap skal kunne reise mellom sine hjem og båtene igjen, også fra tredjeland utenfor Schengen. Mannskapsskifte er nå en global utfordring.

Tyskland overtar presidentskapet i Det europeiske råd den 1.juli 2020 og får ansvaret for å løse gjennom det reviderte langtidsbudsjettet og gjenreise tiltakene etter pandemien.

Høring om Digital Services Act – regulering av plattformøkonomien

Europakommisjonen har lenge varslet at det vil bli lagt frem en pakke med lovforslag, Digital Services Act (DSA), som inkluderer en gjennomgang av dagens tjue år gamle [direktiv om elektronisk handel](#), og som blant annet vil omfatte regulering av hvordan teknologiselskaper overvåker innhold på sine plattformer. I den overordnede [digitale strategien](#) som ble presentert i februar, skriver Kommisjonen «*What is illegal offline must also be illegal online*», og påpeker at salg av ulovlige, farlige eller forfalskede varer, og formidling av ulovlig innhold, må takles like effektivt online som offline.

Kommisjonen åpnet 2. juni en generell [høring](#) om den varslede DSA-pakken. Samtidig åpnet de separate høringer om [forhåndsregulering](#) (ex ante) av plattformer, og et mulig [nytt konkurranseinstrument](#) som skal sikre rettferdige og konkurransedyktige markeder, herunder digitale markeder.

«*Nu beder vi interesserte borgere og interessenter om deres synspunkter med hensyn til at skabe en moderne regelramme for digitale tjenester og onlineplattformer i EU*», uttaler Kommisjonens visepresident Margrethe Vestager i pressemeldingen. I DSA-høringen ber Kommisjonen blant annet om innspill på områder som nettsikkerhet, plattformansvar, ytringsfrihet, markedsdominans, online reklame og plattformarbeidere. Temaene i høringen er strukturert rundt to hovedpillarer:

- *Gjennomgang av e-handelsdirektivet.* Kommisjonen ønsker tilbakemeldinger på grunnprinsippene i dagens regelverk, blant annet opprinnelseslandsprinsippet, og plattformenes begrensede ansvar (limited liability): «*På grundlag af disse principper sigter vi mod at fastlægge klarere og moderne regler for onlineformidlers rolle og forpligtelser, herunder onlineformidlere fra tredjelande, som er aktive i EU, samt et mere effektivt styringssystem for at sikre, at reglerne håndhæves korrekt i hele EU's indre marked, samtidig med at de grundlæggende rettigheder garanteres*».
- *Sikre like vilkår i digitale markeder.* Kommisjonen vil se på ubalansen i de europeiske digitale markedene, hvor noen store plattformer fungerer som «gatekeepers» som gjør det vanskelig for nye aktører å utfordre deres dominerende posisjon: «*Vi vil undersøge*

mulighetene for at rette opp på uligevægten på markedet, således at forbrukerne har det størst mulige utvalg, og EU's indre marked for digitale tjenester forbliver konkurrencedygtigt og åbent for innovation».

«Desinformasjon og falske nyheter knyttet til koroanpandemien florerer på nettet», sa utenriksminister Ine Eriksen Søreide i den [europapolitiske redegjørelsen 5. mai](#), og viste til pågående utfordringer både i Norge og i EU. Kommisjonen forbereder en [meddelelse om desinformasjon](#) knyttet til koronapandemien, som ventes lagt frem om kort tid. EU har så langt basert seg på frivillige ordninger med bransjen for å bekjempe desinformasjon på nett, men flere aktører tar nå til orde for at de store teknologiselskapene [må ta et større ansvar](#) for aktiviteten som foregår på deres plattformer. Den europeiske forbrukerorganisasjonen BEUC har publisert et [posisjonsnotat](#) om DSA, hvor de blant annet skriver: «Additional regulatory obligations on platforms are needed, as self-regulation is proving ineffective and insufficient».

Ifølge en rapport fra Bertelsmann Stiftung har Europas forsøk på å regulere den digitale sektor i [stor grad vært feilslått](#). I rapporten foreslås det, etter mønster fra personvernregelverket (GDPR), å opprette en «Digital Services Act Regulator (DSAR) that would not be focused on any specific area, but would be able to bring together different sets of sectoral regulators depending on the topic to be discussed». I interesseorganisasjonen European Tech Alliances [posisjonsnotat](#) om DSA, anbefales det å bevare grunnprinsippene i e-handelsdirektivet, og at det skilles mellom ulovlig og skadelig online innhold.

Etableringen av en tilsynsmyndighet på EU-nivå og bevarelse av grunnprinsippene i e-handelsdirektivet, er også tema i [innspillene fra Europaparlamentet](#) om Digital Services Act. Ifølge [utkastet til rapport](#) fra Parlamentets Indre markeds- og forbrukerbeskyttelseskomité (IMCO), har koronakrisen avslørt alvorlige svakheter i reguleringen av digitale plattformer, blant annet knyttet til ulovlig netthandel og skjulte aktører, og det kommende lovforslaget bør derfor [prioritere forbrukerbeskyttelse og krav til åpenhet](#). I rapporten foreslås det at DSA viderefører de grunnleggende prinsippene i dagens e-handelsdirektiv, men i motsetning til dagens direktiv bør DSA også omfatte tredjelandsselskaper som tilbyr tjenester eller varer i EU. Saksordfører Alex Agius-Saliba (Malta, S&D) foreslår også at det opprettes en «central regulatory authority» som skal være ansvarlig for «the oversight and compliance with the Digital Services Act and have supplementary powers to tackle cross-border issues; it should be entrusted with investigation and enforcement powers». Denne EU-myndigheten bør prioritere samarbeid mellom medlemslandene for å ta opp komplekse grenseoverskridende spørsmål. Dette bør skje gjennom et nettverk av uavhengige nasjonale håndhevingsorganer.

Også saksordføreren i Parlamentets rettskomité (JURI) anbefaler at det [opprettes et EU-byrå](#) («European Agency») med oppgaver knyttet til tilsyn og håndheving. Blant annet skal det ha mandat til å utstede bøter til plattformer som ikke oppfyller varslingsstandarder. I [utkastet til rapport](#), skriver saksordfører Tiemo Wölken (Tyskland, S&D) at Kommisjonen bør sette klare grenser for innsamling av data brukt til målrettet reklame. EP-rapportene er ikke-bindende, men gir signaler om hvor Parlamentet står i forhold til regulering av plattformøkonomien.

Sammenslutningen av europeiske AV-tilsynsmyndigheter (ERGA) vedtok 5. juni et [posisjonsnotat](#) om DSA, med spesielt fokus på AV-regulatorers rolle i et fremtidig håndhevingsregime. Organisasjonen har tre anbefalinger som de mener vil fremme regulering av online innhold: styrke samarbeidet mellom EUs AV-tilsynsmyndigheter for å håndtere grensekryssende saker, videreføre prinsippet i e-handelsdirektivet om begrenset ansvar for plattformene, sammen med opprinnelseslandsprinsippet, men håndhevelsen av sistnevnte må forbedres når det gjelder grensekryssende saker. ERGA ønsker også at DSA skal dekke både skadelig og ulovlig innhold, for å inkludere desinformasjon, [skriver Politico](#). Norge deltar i ERGA, uten stemmerett (Medietilsynet).

Kommisjonen presenterte sitt [reviderte arbeidsprogram](#) 27. mai, og Digital Services Act var blant initiativene som ikke ble utsatt på grunn av koronapandemien. Høringene avsluttes 8. september, og lovforslagene er ventet lagt frem i løpet av 4. kvartal 2020.

Rettsakter:

Aktuelle rettsakter for møtet i EØS-komiteen 12. juni 2020

Neste møte i EØS-komiteen finner sted 12. juni 2020. *Foreløpig liste* med omtale av EU-rettsakter som EØS-komiteen ville kunne fattet beslutninger om på møtet, ble oversendt Europautvalget 19. mai. Den inkluderte 124 rettsakter, hvorav seks krevde samtykke, mens 118 rettsakter ikke hadde konsekvenser for norsk lovgivning (krevde ikke samtykke og var kun lenket til i EØS-notatbasen). I tillegg inneholdt listen fem budsjettlinjer. Budsjettlinjer omhandler Norges bidrag for å dekke ulike deler av Europakommisjonens budsjett som knytter seg til aktiviteter Norge deltar eller har interesser i. Departementet varslet at fire av samtykkesakene, relatert til tredje energimarkedspakke, kunne bli tatt av listen.

Til møtet i Europautvalget 10. juni foreligger en *endelig liste* med rettsakter. 86 av rettsaktene er tatt av listen - 5 av samtykkesakene og 81 av de andre rettsaktene, samt de fem budsjettlinjene. Alle er trukket av EU. Disse gjelder blant samtykkesakene relatert til tredje energimarkedspakke og en forordning om europeiske venturekapitalfond og fond for sosialt entreprenørskap.

Den endelige listen inneholder 38 rettsakter, hvor én vil bli tatt inn i EØS-avtalen med forbehold om Stortingets samtykke. Denne omtales kort nedenfor. I tillegg omtaler vi en kommisjonsforordning som kan gi slakterier økte kostnader.

Endring av rapporteringsdirektivet for omsettelige verdipapirer (2013/50/EU)

Gjennomføring av direktivet i Norge vil medføre endring i verdipapirhandelloven, og det tas derfor forbehold om Stortingets samtykke. Direktivet fører blant annet til at kravet om å rapportere endringer i eierskapet utvides til flere finansielle instrumenter. Samtidig gjøres det noen endringer i reglene for hvor ofte periodisk rapportering skal skje. EØS-notatet antar at endringene vil føre til noe reduserte administrative byrder for utstedere, men en viss økning av byrdene for investorer. Direktivet ble vedtatt av EU i 2013. Det framgår ikke av EØS-notatet hvorfor rettsakten ennå ikke er tatt inn i EØS-avtalen.

Kommisjonsforordning om Campylobacter i slaktekylling (2017/1495)

I dag har EU ikke noe mikrobiologisk kriterium for *Campylobacter* (bakterie som kan gi diaré sykdom) i slaktekylling. Det foreslås at virksomhetene skal ta ut prøver minst en gang i uken, men med mulighet for unntak. Norge har en nasjonal handlingsplan for kontroll av *Campylobacter*, som gir mulighet for å redusere prøvetakingsfrekvensen. Handlingsplanen er basert på et samarbeid mellom næring og forvaltning. Ifølge EØS-notatet vil det likevel være ekstra kostnader for slakteriene, og at de slakterier som mottar slaktekylling fra flokker utenfor handlingsplanen vil kunne få vesentlig økte kostnader.